

Somogyi Károlyné felvétele

Sorok egy képhez

E kép közlésére és annak magyarázatára az készlet, hogy az eddig tudottnál még teljesebb tudomásunk legyen a KMP szegedi szervezetének 1918–1919-es, mozgalmi emlékhelyeiről, mielőtt még ez az épület is lebontásra kerülne. Évek óta foglalkoztatott Andorka Sándor visszaemlékezésének ez a kitétele: „A párhelyiség valamelyik felsővárosi bolt-helyiségben volt...” Hiába kutattam, nyomra nem találtam. Már-már hajlamos voltam feltételezni, hogy Andorka Sándor téved az emlékezésében, amikor Széll Juliska halálát követően beszélgetés közben a „Tízest Bízottság” utolsó mohikánja, Nagy Julianna elvtársnő egy szenzációs dolgot mondott el, mely szerint amikor már többen voltak tiznél, és Széll Juliska szobájában már nem fértek el, rövid ideig a Sajka és a Szt. Miklós utcai sarokházban tartották meg az összejöveteleiket a „Kocsma a Holdvilághoz” nevezetű helyiségben, és innen mentek át a Kovács-féle vendéglő helyiségébe, a Zárda utca 7. számú házba.

Annyi év után végre megoldást nyert a rejtély... Andorka Sándor tehát visszaemlékezésében

nem tévedett, a Kocsma a Holdvilághoz helyisége révedezett emlékezetében...

Ez volt hát az a bolt-helyiség. Nem is csoda, ha évtizedek távolából nem tudott teljes bizonyossággal visszaemlékezni pontosan mindenre, hiszen 1918 óta sok mindenben ment át. Kényelmes lett volna mindezeket elhallgatnom, hiszen tulajdonképpen most saját magamat igazítottam helyre, önmagamot helyesbítettem és egészítettem ki, eddigi mozgalmi emlékhelytáblomat módosítottam. Kommunista pártunk mozgalmi emlékhelyeinek mentül teljesebb bemutatása nemes feladat és kötelesség!

E házban, a mostani bádógosműhely helyén volt 1918-ban a Kocsma a Holdvilághoz helyisége, az első nyilvános kommunista gyűlékezési Szegeden. E közléssel kiegészült a KMP szegedi szervezete 1918–1919-es mozgalmi emlékhelyeinek teljes képe: Zárda utca 10., Sajka utca 10., Zárda utca 7., Maros utca 8. és Kossuth Lajos sugárút 5. szám. Képünk a Sajka utcai párhelyiséget mutatja be.

PUSZTAI (PIPICZ) JÓZSEF

Furcsa látogatás

séges áruforgalmi tisztviselő vagyok a „Limlomimportnál”, az oligofrének (fejlődésben elmaradottak) iskolájához pedig semmi közöm sincs. Amennyiben pedig szeretett Makszimiliánkáját, ha jól értettem, komolyan oda akarja írtni, hát menjen be abba az oktatási intézménybe, és ne legyen olyan tehetetlen.

Gutoranszki fürkészőn tekintett rám a szemöldöke alól, és az ujjával megkopogtatva a homlokát, „Marslakónak” titulált. Szó sem lehet olyan iskoláról, amelyikbe csak úgy, támogatás nélkül be lehet jutni. És ha egyéb kapcsolatom nincs is az oligofrének iskolájával, itt vagyok én magam, a múltkor a saját szemével látta, hogy kézből a kézbe sétáltam a parkban egy hosszú szőke hajú, műszempillás nővel, aki megerősített értesülései szerint — az iskola igazgatóhelyettese másod-unokatestvérének a sógornőjének a legjobb barátja.

Sebestyén Lajos

Kolorádóbogarak

Mint az áttelelt kolorádóbogarak: mindenre immunisan továbbtenyésznek, és mindig mindent lelegelve, a szépszóra jogosult egyszerű szívekre, a kézfogásra induló, de megszegyenülten lezuhanni kényszerülő kerges mozdulatokra, a derékegyenesítő élesztő-eszmékre, az istentiszteletnél léleknyugtatóbb emberi közösségre, bölcsnek hitt zagyva szómléseikkel ködöt lehelnek: ők nem fogadják az utcan köszönésünk, de kijátsszák gyanútlanágunkat, jóhiszeműségünk, úgy, hogy álljunk csak az íróasztaluk előtt dideregve, — légkörük mint mélyhűtő raktárterem — és maradjunk meg

[sapkagyűrő kisebbrendűségben.

Tóth Bálint

Varázsduda, varázssíp, varázstrombita

Találtam egy varázsdudát, di-du-dá, azzal aki harmat dudált, di-du-dá, elfeledte a bánatát, még a szíve is táncra állt, di-du-dá!

Faragtam egy fűzfásípót, fű-fi-fi, azzal aki harmat sípolt fű-fi-fi, vállára szállt a telihold, fű-fi-fi!

Vertem egy szép réztrombitát, trá-rá-rá, azzal aki így trombitált, trá-rá-rá, a fényes nap vállára szállt, trá-rá-rá!

Megyünk hárman éjjel-nappal trá-rá-rá, jobbomon a fényes nappal, trá-rá-rá, a telihold sípja síkolt, köztük meg a dudám rikolt, di-du-dá!

Ekkor már felfortyantam, és beleüvöltöttem a képébe, ahe-lyett, hogy abba ütné az orrát, amihez semmi köze, és azután nyomozna, mikor és kivel sétálok a parkban, jobb lenne, ha fogná Makszimiliánka papírjait, és haladéktalanul bevenné azokat a fejlődésben elmaradottak iskolájába. A legjobb ajánlólevél pont egy ilyen atya...

Gutoranszki két-három percig pislogott, mire felfogta a szavaim értelmét, hirtelen felpattant, és kiabálni kezdett — hogy minden világos, nem csak hogy segíteni nem akarok egy tehetséges gyereken, de még az apjának a becsületét és esztét is megsértem. De majd ő leszámol velem máshol, különösen a szőke, műszempillás hölgnél.

És ugyanazon az úton távozott, ahol jött, csörömpölve csapta be maga után az ablakot. Szorongva néztem, hogy veti át magát az erkélyen, egyensúlyoz gyakorlott mozdulatokkal a szűrítőkötélen, és azon töprengtem, mikor jövünk rá végre, hogy egy lakásba — és máshová is — az ajtón keresztül kell bemenni.

SZTEFAN ZAJCAROV

Emlékek a régi Palánkról

Végigmentem a korzón, és gyönyörködtem a Széchenyi tér zöld pázsitjában, tarka virágzónyegében. Nagyon szép idő volt, a nap sütött, az ég kék volt, jól éreztem magamat. Továbbmenve a Horváth Mihály utca bal oldalán, önkéntelenül ránéztem a kirakatra: egy nagy zsebóra mutatta bent az időt. Némi tépelődés után bementem a boltba, és megkérdeztem, nem az az óra-e ez, amely valaha az Oskola utcában a Brauswetter órá-sé volt? — De, igen — felelték a műhely kedves dolgozói. Miután elmeséltek az óra kalandos útját az Oskola utcától a Horváth Mihály utcáig, én is kielégítettem vendéglátóim jogos kíváncsiságát.

Ez az óra gyermekkoromat és az első világháborút juttatta eszembe.

A háború végefelé a Szent György utcában laktunk. A piarista gimnáziumba akartam iratkozni, pedig a Klauzál (a mai Radnóti) gimnázium úgyszólván a szomszédunkban volt. A gimnázium nyolc éve alatt mindig nagyon korán kellett indulnom, hogy időben iskolába érjek. Nem lehet elfelejteni azokat a téli korai keléseket. Az osztályok kevéssel 7 óra után sorakoztak, hogy az öreg Dömötör templomba menjünk; majd mikor ezt bontani kezdték, az iskola házi kápolnájában hallgattuk a misét.

Hosszúak voltak ezek a didergős utak. Végig a mai Tanácsköztársaság útján a hídig, aztán az Oskola utcán a Brauswetterig. Ott volt ez a bizonyos óra, amely naponta megnyugtatót, hogy még nem kestem el. Az Oskola utca csupa árvíz előtti házból állt. Egyik teli reggelen úgy hasra estem, ahol három lépcsőn kellett lelépni, hogy a nagy rajztábla messze csúszott ki hónom alól a jeges úton. Ez éppen a híres, „török házzal” szemben történt.

Sok dikkal találkoztam évről évre, akik naponta velem szembe jöttek. Ők is iskolába mentek, a kereskedelmibe, a Klauzálba, vagy a lánygimnáziumba.

A Templom téren három nevezetes üzlet előtt vitt el utam. Egy szatócibolt, ahol a diákbrakot vette minden jóvaló gyerek, az Alt-féle papírbolt, ahol az utolsó pillanatban is lehetett irkát kapni, no meg a Dennert ruhafestőműhely, a mester örökké verekedő fiaival. Az Oskola utcában még állt a piaristák régi rendháza, ahol valaha kétszáz éve kezdtek el a tanítást.

Hej, ez a Brauswetter-óra de sok mindent idézett fel bennem! Mindennap ott mentem el az Oskola utcában, a Palánk határára. A Palánkban születtem, első emlékeim a háború előtti évekből származnak, a Palánkból valók. A Révay, a Szív, a Somogyi, az Oroszlán, a Szeffü és az Ipar utcából állt a Palánk.

A Szeffü utcában születtem, természetesen erre az utcára gondolok vissza legszívesebben. Ide torkoltolt be a Szív utca, melynek kamilla és papsajt gypére szívesen hevertünk le, ha elfáradtunk. Bebarangoltuk ezt az egész környéket az épülő Fogadalmi templomtól a Tisza partig, a hídót az Ipar utcáig, ahol a rozoga ipartestületi székház állt. Abban az időben még Juhász Gyula is az Ipar utcában lakott.

A Szeffü utcából négy házra emlékezem élénkebben. Szülőházamra, melynek udvarán a sok eperfa nyár elején ingyen kínálta mézédés fehér és lila gyümölcsét, felső szomszédunk szép magánházára, ahol a jó módú Mezei vaskereskedő lakott, velünk játszó három fiával. Az alsó szomszédunkban működő szódavígyára, ahol a tört üvegek közt turkáltunk, és gyűjtöttük a nagyon becses üveg glükereket, melyek a krachedlis (üditő ital) üvegek nyakában zárták el a szénsav útját. Emlékszem még egy nagyobb lakatlan házra is, ahová a háború elején az újoncokat szállásolták be.

A Tisza-part, nekünk gyerekeknek sok más szórakozást is nyújtott. Sikongva siklottunk le a rakpart lépcső csúszdáján, mert

magunk alá terméskövet raktunk! Lapos kavicsot ugrasztottunk a vízben. A kikötött úszóházakon is sok látnivaló akadt. Az akkori víziélet sokkal élénkebbnek látszott, mint a mostani. A Regdon, a kis Naschitz és a Lórencz úszóházakról egész estig a fürdőzők jókedvű zaja hallatszott. A trambulinról fejest ugró, vagy a vízben egymással versengő fiúk-lányok odavonzották szemünket. A csónakok egymásra indultak és érkeztek sok-sok nevetéssel. Persze irigyeltük az úszóházak jókedvű fiatalágát, de tartottuk magunkat szüleink tiltó parancsához, és különben sem volt pénzünk belépőjegyre... Még nagyon kicsik voltunk.

Inkább továbbmentünk a hajóállomáshoz. Itt egész más, de azért szórakoztató látvány akadt. A Tiszán gőzhajók jöttek-mentek, az utasszállító gőzhajó menetrendszerűen indult és érkezett. A kémények ottantak a füstöt, a lapátkerekre tájékozva kavarták a vizet, hogy szinte síszerűen terjedjen. A látványt fokozta az utasok és búcsúzó ismerősök kurgongatása. A hangulatot a borosüvegek gyakori kortyolgatása fokozta. Az érkezőket is sokan várták. Mindszentről, Szentesről, Csongrádról érkeztek sokan, különösen a heti piacok napokon. A teherhajó vízfolyás ellen való fordulása kikötéskor különösen akkor volt nehéz, ha több uszályt húzott maga után. A teherkikötőben egyszerre csak egy hajó köthetett ki; a kirakodásra váró hajók tehát egymás mellé simulnak. Ha a hajó sorra került, a kötelek partra repültek, a vas-maszkák láncon csikorogva súlylyedtek a vízbe, és a hidat a hajóra csúsztatták. A rakodómunkások az árut kitalicskálták, vagy a zsákokat vállon cipelték ki a partra. Ha a hajót kirakták, újabb következett. Így ment ez egész nap egyfolytában, mert állandóan újabb hajók érkeztek mindaddig, míg a Tisza a hideg miatt be nem gyűfott.

Szeged egyik legjelentősebb ipara a fafeldolgozás volt, hiszen tutajon úgyszólván ingyen úszott e Szegedre a fa. Ezeket a tutajokat ingbe-gatyába öltöztött rutének kormányozták ideig. A tutajok a Felső Tisza partjait Lippai és az újszegedi Lőwy fűrészgyáraknál kötöttek ki. Sok fára volt zsákszerű a délvideki bútorgyáraknak és a gyufagyárnak is.

A Tisza-part a szegedi emberek mindig kedvelt sétahelye volt. A nagy víziélet hozta magával, hogy a gyerekek mind tudtak úszni. Akkor ugyan még nem voltak úszóversenyek, de a későbbi neves úszóversenyzők hozzámm hasonló korúak voltak, és a Tiszán tanulták meg az úszás alapjait. Ezekből a gyerekekből alakult az első vízipólócsapat, és a két olimpiakon Wanie testvér, Boross, Hullmann, a Hay fivéreket a magyar úszósport sokáig számon tartotta. A rókusai tavon edzettek, mert a SZUE versenyúszodája csak jóval a háború után épült fel.

A Stefánián, a vár előtti téren a hét meghatározott napjain katonazene szűlt, és szórakoztatta a Buchwald-széken ülőket, vagy a sétáló, ünneplőbe öltözött nőket és a kemény-, vagy szalmakalapos, sétatobos fiatalurakat. Katonazenés délutánokon a Tisza-parton sikk volt megjelenni.

A híd felett egymás után létesültek a fehér evezős-regatta házak. Az újszegedi parton mind többen kedvelték meg az olcsó és egészséges partfürdőzést. A vadevezősök is itt találtak meg első otthonukat. A városi strand a Bertalan-emlékműhöz közel alakult meg, de sorban létesültek az egymástól elkülönült egyesületek, üzemi partfürdők, egész kabinsor utcákkal. A háború után Újszeged szerb megszállása miatt a partfürdő a Sárogyra költözött.

Ilyennek láttam én gyermekkoromban a Palánkot, a Tisza-partot és a Tiszának Szeged életében betöltött szerepét. A Tisza akkor valóban Szeged főútjára, első számú országútjára volt.

Dr. Vámosy József